

К. с.-г. н. Приймак В.В.

Херсонський державний університет, Україна

Дослідження проблем утилізації та поводження з твердими побутовими відходами у Херсонській області

Проблема твердих побутових відходів є актуальною і досить гострою для України, яка належить до країн з високим рівнем урбанізації. Захоронення побутових відходів на звалищах і полігонах є найбільш практикованим способом знешкодження і утилізації твердих побутових відходів.

Утворення відходів зростає, тоді як значна частка цих відходів видаляється на полігонах та звалищах, які розміщені, спроектовані та експлуатуються неналежним чином, наслідком чого є негативний вплив на навколишнє середовище та здоров'я людини. Охоплення послугами збирання відходів у багатьох населених пунктах є недостатнім, що призводить до несанкціонованого розміщення відходів та пов'язаних з цим негативних факторів впливу. Поточні заходи по зменшенню утворення відходів та підвищенню переробки і утилізації відходів погано координуються та не є ефективними [1, 2].

Метою наших досліджень було вивчення проблеми утилізації та поводження з твердими побутовими відходами у Херсонській області.

Станом на 1 січня 2014р. у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств Херсонської області накопичилось 883,0 тис.т відходів, з них 0,1 тис.т. належать до I класу небезпеки, 23,2 тис.т. – до III класу, 859,7 тис.т. – до IV класу [6].

Актуальною проблемою на сучасному етапі розвитку суспільства є проблема утворення, оброблення та утилізації відходів. Станом на 1 січня 2014р. у спеціально відведених місцях чи об'єктах та на території підприємств

Херсонської області накопичилось 883,0 тис.т відходів, з них 0,1 тис.т. належать до I класу небезпеки, 23,2 тис.т. – до III класу, 859,7 тис.т. – до IV класу [5, 6].

На підприємствах області, які мають дозволи на розміщення відходів, протягом 2013р. утворилось 439,4 тис.т. відходів, переважна частина з яких (349,0 тис.т, або 79,4%) – це відходи IV класу небезпеки, 90,2 тис.т, або 20,5% – відходи III класу небезпеки. Відходи I та II класів небезпеки склали відповідно по 0,2 тис.т.

Як показано в таблиці 1 утворені протягом 2013р. відходи в основному мали тваринне та рослинне походження.

Таблиця 1

Утворення відходів за матеріалами у 2013 році

	Обсяги утворення відходів		
	т	у % до 2012р.	у % до підсумку
Усього	439351,4	90,5	100,0
Використані розчинники	0,1	12,5	0,0
Відходи кислот, лугів чи солей	1,6	28,1	0,0
Відпрацьовані оливи	588,4	65,0	0,1
Відпрацьовані хімічні каталізатори	–	–	–
Відходи хімічних препаратів	21,3	76,6	0,0
Хімічні осади та залишки	487,5	113,1	0,1
Осад промислових стоків	45,9	137,4	0,0
Відходи від медичної допомоги та біологічні	159,9	63,5	0,0
Металічні відходи	14178,4	123,7	3,2
Скляні відходи	137,1	78,0	0,0
Паперові та картонні відходи	1236,3	85,0	0,3
Гумові відходи	117,0	75,6	0,0
Пластикові відходи	1862,8	1713,7	0,4
Деревні відходи	620,1	110,2	0,2
Текстильні відходи	1,8	180,0	0,0
Відходи, що містять поліхлордифеніли	–	–	–
Непридатне обладнання	405,4	138,4	0,1
Непридатні транспортні засоби	196,5	459,1	0,1

Продовження табл.1.1.

Відходи акумуляторів та батарей	49,3	88,7	0,0
Тваринні та рослинні відходи	248323,0	79,0	56,5
Тваринні відходи, отримані при виготовленні харчових препаратів і продуктів	16599,8	343,7	3,8
Тваринні екскременти, сеча та гній	65929,9	81,9	15,0
Побутові та подібні відходи	69289,0	121,5	15,8
Змішані та недиференційовані матеріали	330,2	156,1	0,1
Залишки сортування	1791,4	100,3	0,4
Звичайний осад	6561,0	85,8	1,5
Пуста порода від днопоглиблювальних робіт	–	–	–
Мінеральні відходи	8935,6	675,2	2,0
Відходи згоряння	1481,8	69,3	0,4
Забруднений ґрунт та забруднена пуста порода від днопоглиблювання	–	–	–
Затверділі, стабілізовані або засклянілі відходи	0,3	60,0	0,0

Обсяги цих відходів становили 248,3 тис.т, або 56,5% від загальної кількості відходів. Серед інших відходів найбільшу кількість становили побутові та подібні відходи – 69,3 тис.т, або 15,8%.

Протягом 2013р. в Херсонській області утилізовано, оброблено (перероблено) 94,2 тис.т. відходів I-IV класів небезпеки, що на 26,3% більше, ніж у 2012р. Частка відходів, які були утилізовані, оброблені (перероблені), у загальному обсязі утворених склала 21,4%. Із загальної кількості утворених відходів 19,8% (або 87,2 тис.т) розміщено у спеціально відведених місцях чи об'єктах [3, 4].

Діяльність у сфері поводження з відходами здійснюється у відповідності до Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності». На збирання окремих видів відходів як вторинної сировини в Херсонській області отримали ліцензії Мінприроди 24 суб'єкти господарської діяльності.

В області у 2013 році 17 підприємств мали 595 установок для видалення (крім спалення) відходів загальною потужністю 30160,0 т/рік. Сім підприємств

мали 8 установок для утилізації та перероблення відходів потужністю 9392,0 т/рік. Два підприємства в області мали установки для спалення відходів з метою отримання теплової енергії.

На кінець 2013р. в області налічувалось 155 місця та об'єктів видалення відходів. Їх проектний та залишковий об'єм становить відповідно 4468,3 тис. м³ та 2645,4 тис. м³. Проблема поводження з відходами стосується усіх галузей економіки та сфери споживання [7].

У п'ятірку населених пунктів, які мають більшу кількість розміщених відходів у порівнянні з іншими, можна включити наступні населені пункти:

1. м. Херсон (більш 3 млн. тонн, або 62,5% від загальної кількості накопичених відходів припадає на м. Херсон).

2. Голопристанський район (804,75 тис. тонн, або 15% від загальної кількості накопичених відходів в області).

3. Скадовський район (305,88 тис. тонн, або 5,7%).

4. Цюрупинський район (170,32 тис. тонн, або 3%).

5. Чаплинський район (134,4 тис. тонн, або 2,5%).

Згідно уточнених даних інвентаризації організованих місць видалення відходів (полігонів та сміттєзвалищ) в Херсонській області станом на 1 квітня 2013 року 691 населений пункт має 324 місць видалення відходів загальною площею 646,49 га, орієнтовною кількістю накопичення відходів 5,3 млн. тонн. Дані інвентаризації постійно уточнюються та доповнюються.

Дана інвентаризація не враховує несанкціоновані місця видалення побутових відходів, які утворюються внаслідок відсутності полігонів ТПВ в кожному населеному пункті та незадовільної роботи органів місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення збору, вивезення та захоронення комунальних відходів. В області не існує жодного полігону ТПВ, або відповідного промислового комплексу по прийому, сортуванню та утилізації такого роду відходів, які б повністю відповідали природоохоронним вимогам. У всіх районах Херсонської області існують проблеми з утилізацією твердих побутових відходів [7].

Також у м. Новій Каховці відсутнє санкціоноване місце видалення відходів, у зв'язку з чим вони вивозяться на масове сміттєзвалище. У той же час міською радою розглядаються питання щодо відведення земельної ділянки під розміщення санкціонованого місця видалення відходів та будівництва сміттєпереробного заводу, але це не сприяє позитивному розв'язанню вказаної проблеми.

У м. Бериславі на виділену земельну ділянку під розміщення відходів оформлено державний акт на право постійного користування ще у 2008 році та розроблено проектно-кошторисну документацію на будівництво, але будівництво не здійснювалося, паспорт не складено, облік відходів не ведеться.

Мешканці більшості сільських населених пунктів не охоплені послугами зі збирання та вивезення побутових відходів. Жителі самостійно вивозять відходи, що призводить до утворення стихійних сміттєзвалищ на околицях та у лісосмугах.

За результатами перевірок сільських комунальних підприємств, здійснених Державною екологічною інспекцією в Херсонській області, встановлено, що у більшості з них відсутні транспортні засоби для вивезення твердих побутових відходів та спеціалізована техніка на полігонах та сміттєзвалищах [1- 3].

Одним із чинників ускладнення екологічної ситуації в Херсонській області є відсутність оформлених у відповідності до чинного законодавства України місць видалення твердих побутових відходів. Під звалища використовуються виробки кар'єрів, яри та інші ділянки без інженерних заходів запобігання забрудненню водних об'єктів. Широке поширення мають несанкціоновані звалища в лісових насадженнях, навколо і в межах селищних забудов, на узбіччі доріг та водоохоронних зонах водойм.

У п'ятірку населених пунктів, які мають більшу кількість розміщених відходів можна включити: м. Херсон (62,5% від загальної кількості накопичених відходів), Голопристанський район (15%), Скадовський район (5,7%), Цюрупинський (3%), Чаплинський (2,5%).

Література:

1. Бровдій В.М. Екологічні проблеми України / В.М. Бровдій, О.О. Гаца. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2000. – 111 с.
2. Міщенко В.С. Організаційно-економічний механізм поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення / В.С. Міщенко, Г.П.Виговська – К.: Наукова думка, 2009. – 295 с.
3. Мянєвська М.Б. Розробка алгоритму проведення моніторингу впливу звалищ твердих побутових відходів на довкілля [Електронний ресурс] / М.Б.Мянєвська, М.С. Мальований // Збірник наукових статей “ІІІ-го Всеукраїнського з’їзду екологів з міжнародною участю”. – Вінниця, 2011. – Том.1. – С.119–122. Режим доступу: <http://есо.com.ua/>
4. Наказ Міністерства з питань житлово-комунального господарства України від 11 серпня 2008 р. № 247 «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації збирання, перевезення, перероблення та утилізації твердих побутових відходів».
5. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Херсонській області у 2013 році / Херсонська обласна державна адміністрація, Департамент екології та природних ресурсів м. Херсон. – 2014 р.
6. Рішення Херсонської міської ради від 30 серпня 2013 р. № 1146 Про заборону завезення на територію міста побутових відходів з населених пунктів, які територіально не відносяться до Херсонської міської ради.
7. Системи поводження з твердими побутовими відходами в українських містах, роль міського населення в роздільному збиранні сміття та рекомендації для органів місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://msdp.undp.org.ua/data/publications/swm_policy_paper.